

Урок 49. ПРИКМЕТНИКИ-СИНОНІМИ, ПРИКМЕТНИКИ-АНТОНІМИ. УЖИВАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ У ПРЯМОМУ ТА ПЕРЕНОСНОМУ ЗНАЧЕННЯХ

Дата _____

Клас _____

Мета: ознайомити учнів з прикметниками із синонімічними та антонімічними значеннями; розкрити поняття багатозначності прикметників; навчати вживати прикметники в прямому та переносному значеннях; розвивати усне та писемне мовлення; збагачувати словниковий запас школярів; виховувати любов до праці.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ (див. додатковий матеріал до уроку на с. 110)

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ ТА МЕТИ УРОКУ

— Сьогодні на уроці ми попрацюємо з прикметниками, близькими і протилежними за значеннями, вжитими в прямому та переносному значенні.

IV. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Спостереження за прикметниками-антонімами

— Які слова називаються антонімами? (*Антоніми — це слова з протилежним лексичним значенням: сильний — слабкий.*)

Виконання вправи 175 (с. 80)

Учні читають текст і з'ясовують відповідність другого абзацу першому.

- Словникова скарбничка.

— Як ви розумієте значення слова *дисципліна*?

Дисципліна — твердо встановлений порядок, дотримання якого є обов'язковим для всіх членів даного колективу; розпорядок.

- Коментоване виконання другого завдання до вправи 175.

— Для чого потрібні антоніми? (*Це протилежні за значенням слова, які порівнюють та допомагають зрозуміти зміст.*)

2. Спостереження за прикметниками-синонімами

— В українській мові є слова, схожі за значенням. Таких слів чимало, їх називають синонімами. Синоніми — це слова, що мають різне звучання, але близьке лексичне значення (*блискучий, яскравий, сяючий*). Утворюються вони зі слів однієї частини мови. Синоніми роблять наше мовлення більш образним, точнішим, досконалішим.

Виконання вправи 176 (с. 80)

Синоніми: багатий, заможний, грошовитий;

жвавий, бадьорий, енергійний, веселий;

важкий, масивний, тяжкий;

красивий, вродливий, гарний;

сумний, журливий, сумний.

Антоніми: багатий — бідний; млявий — енергійний; важкий — легкий; красивий — потворний; веселий — сумний.

3. Фізкультхвилинка

V. УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОТРИМАНИХ ЗНАНЬ

1. Спостереження за прямим та переносним значенням прикметників

— Прочитайте словосполучення.

— До прикметників, ужитих у переносному значенні, доберіть прикметники з прямим значенням.

Варіант 1

гарячий привіт — ...
глибока ніч — ...
світла думка — ...
залізна воля — ...

Варіант 2

кам'яне серце — ...
золоте колосся — ...
свіжа газета — ...
сивий туман — ...

2. Самостійне виконання вправи 177 (с. 80)

— У яких словосполученнях прикметники вжито у переносному значенні?

3. Робота в парах

Учні читають подані словосполучення.

— З яких частин мови вони складаються? (З іменників)

— Замініть за взірцем подані словосполучення сполученнями прикметників з іменниками.

Зразок. Листя клена — кленове листя.

Полиця для книжок; вітер з півдня; допомога товариша; портфель зі шкіри; хвіст лиса; щебетання пташок; робота в класі; потік води; грива коня.

4. Гра «Ми — творці»

— Утворіть прислів'я, дописуючи з довідки прикметники-антоніми, що підходять за змістом.

У мудрої людини ... вуха і ... язик.

... земля ... рук не любить.

З другом говори ввічливо: від грубого слова ... стає

... у нас життя — ... не буде вороття.

Краще ... правда, ніж ... брехня.

Довідка: новий — старий; гірка — солодка; близький — чужий; довгий — короткий; чорний — білий.

— Яку роль відіграють антоніми у прислів'ях?

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

— Яку роль відіграють прикметники в мовленні? (*Роблять наше мовлення багатшим, досконалішим, допомагають точніше висловити свою думку.*)

— Коли текст, у якому вжиті прикметники, можна вважати досконалим?

— Які прикметники часто вживають у прислів'ях? Чому?

— Де можна застосувати нові знання? (*Усне, писемне мовлення*)

Дуже швидко час біжить.

Збіг урок наш, як коротка мить.

Та попереду у нас багато кроків —

І цікавих, і складних уроків.

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вправа 178 (с. 81).

1. Перевірка домашнього завдання

- Прочитайте складений опис за вправою 173 (с. 79).
- Які слова допомогли зобразити предмет більш точно? Назвіть їх.
- До якої частини мови вони належать?

2. Каліграфічна хвилинка

- Відгадайте загадку.
 - Хочеш все встигнути і зуміти —
З режимом і... (дисципліною) треба дружити.

Дд дц дис Диц пл нл Цц ін

дисципліна дисциплінований дисциплінованість

3. Удосконалення тексту

- Поширте речення прикметниками.

Після дня настав вечір. На небі з'явилися зірки. Сонце сховалося за лісом.
Землею стелиться туман.

4. Гра «Ланцюжок»

- Від поданих іменників утворіть прикметники.

Осінь — ...	друг — ...
місце — ...	ліс — ...
дитина — ...	метал — ...
день — ...	чесність — ...
дерево — ...	район — ...
школа — ...	поле — ...
розум — ...	вірність — ...